

Utökning av Koppångens naturreservat i Orsa kommun

Beslut

Länsstyrelsen i Dalarnas län beslutar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken att utöka Koppångens naturreservat så att det omfattar hela det stora komplex av skog och myr som framgår av den bilagda beslutskartan, bilaga 2. Därmed utökas reservatet med ca 500 ha till 4936 ha. Reservatets slutliga gränser utmärks i fält.

Länsstyrelsen beslutar vidare att beslutet från 1999 om bildande av Koppångens naturreservat, dnr 231-3607-98 skall upphöra att gälla och ersättas av detta nya reservatsbeslut vid samma tidpunkt som det vinner laga kraft.

Länsstyrelsen fastställer samtidigt skötselplanen, enligt bilaga 3, med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken. Naturvårdsförvaltare ska vara Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Skälen för beslutet

Beskrivning av området

Koppångens naturreservat är 1,5 mil långt och 4 km brett och ligger uppe på Orsa kommuns högländ i huvudsak norr om Ämådalen. Det karaktäriseras av vidsträckt sluttande myrar som klättrar högt upp i bergssluttningarna. Höjdnivån varierar mellan 450 och 650 m med högsta punkten på 652 m på Stora Tunturibergets topp. De olika myrarna, bergen och skogarna formar ett landskap som gjort, och gör, djupa intryck på många besökare. Förr var Koppången centrum för myrslåttern, samtidigt som det utgör gränsland mellan Orsabyarnas fäbodmarker och den finska bosättningen. Hela reservatet avrinner till Oreälven via fem åar, Griffelån, Österån, Tenningån, Ångvasseln och Ämån.

Framför allt är det myrarna som präglar området, oftast med öppna sluttande kärr men också brantare backmyrar och rena flackområden. Flickran, Skarungsmyren, Övre och Nedre Koppången, Misan och Stormyren tillhör de mer namnkunniga myrarna. På många av kärren har det bildats stora system av torrare torvsträngar med blötare flackar däremellan. På några ställen, t ex på Stormyren, har till och med sk flarkors bildats i detta höghumida område med lång snötäckning. Ett stråk från Långtjärn över Flickeråsens fäbodar ner till Vallsjöarna avviker genom sin småskaliga moränterräng av dödistyp, där det förekommer många små myrplättar.

BESLUT

2009-03-25

511-8385-01

Vegetationen på myrarna är välutvecklad och oskadad och domineras av medelrika till tämligen fattiga kärrtyper. Rikare partier finns fr a på Skarungsmyren men också på mindre områden på flera andra myrar med t ex ängsvädd, flockfibbla, gräsull, björnbrodd, kung Karls spira och odonvide. Backmyrarna klättrar i regel högt upp på bergsidorna. Man får intrycket att bergen står med foten i myrlanden och att bara de högsta delarna undgått försumpningen och bär riktig skog. Därtill kommer ett antal oftast långsmala skogklädda stråk över myrsluttningarna där skogen stått emot försumpningen - också det ett signum för Koppångenområdet.

Insikten har växt på senare år att också skogen vid Koppången har stora naturvärden framför allt knutet till fuktiga granskogar med låg brandfrekvens och stor tillgång på brandrefugier. Trakten har långt tillbaka gått över med dimensionsavverkningar, som tog särskilt hårt på den gamla tallskogen. De riktigt gamla tallarna finns kvar i några områden samt i myrkanter och ute på myrarna. Kvarlämnad gran har utvecklats till starkt skiktad skog med hög frekvens av snöbrott samt lågor, lågaföryngring och många rödlistade djur och växter med t ex stora populationer av sällsynta lavar. I vissa områden når de äldsta granarna betydligt över 300 år t ex på Tunturiberget.

Värden för biologisk mångfald

Detta väldiga mosaikområde av oskadade myrar och ohuggna gammelskogar gör Koppången till en tungviktare bland naturreservaten. Just kombinationen av värdefulla myrar av många olika typer och artrika grandominerade skogar, inte sällan som sumpskogar, bildar grunden för de högklassiga naturvärdena. Fågelmiljöerna i denna blandning av myr, skog och berg är rika och spännande med ugglor, videsparv, tallbit, småspov, brushane och dalripa som några exempel. Björn tillhör de stadiga invånarna. Skogsmiljöerna fungerar utmärkt för många kryptogamer med specifika miljökrav. Här växer t ex grenlav, ringlav, norsk näverlav, skuggblåslav, långskägg, varglav, broktagel, nordlig knappålslav, liten hornflikmossa, purpurmylia, västlig hakmossa, mörk husmossa, doftskinn, taigaskinn, rynkskinn, kristallticka, gränsticka, lappticka och doftticka.

Värden för friluftsliv

Skidparadis är ordet. I de här snösäkra höjdlägena finns särskilt under hela vårvintern och ibland in på försommaren, möjligheter till fri skidåkning med få motstycken. De storslagna myrvidderna varvade med skogklädda stråk och bergshöjder ger variation, spänning och högkvalitativa naturupplevelser värda att slå vakt om. Även sommar och höst har området mycket att erbjuda den som vill hitta kontraster till vardagen eller bara pröva hjortronmarkerna. Många har redan lyssnat till det musikstycke som inspirerats härifrån och bär just namnet Koppången.

Flickeråsen och Blomtäkt är två gamla fäbodan, där tanken är att åtminstone Blomtäkt ska kunna utvecklas mer, både som utflyktsmål och som bas för vidare turer i reservatet. Koppången är också ett jaktområde av rang och ett område som

BESLUT

2009-03-25

511-8385-01

nyttjas av draghundsekipage. Hela området är lätt att nå från europaväg 45 eller via skogsbilvägen förbi Ångens fåbodar.

Internationell klassning

Större delen av Koppången ingår redan nu i Natura 2000, som är EU:s nätverk av skyddad natur. Om möjligt ska även utökningen av reservatet föras in i nätverket.

Reservatet innehåller främst habitatet västlig taiga med undergruppen naturlig gammal granskog och habitatet öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn enligt EU:s habitatdirektiv. Regelbundna fåglar enligt fågeldirektivet är bivråk, brushane, grönbena, järpe, ljungpipare, orre, pärluggla, slaguggla, spillkråka, sångsvan, tjäder, trana och tretåig hackspett.

Övrig klassning

Området blev tidigt känt för sina naturvärden. I en studie från 1973 över skyddsvärda myrar i Kopparbergs län klassade Hugo Sjörs Koppångenkomplexet jämte Stormossen vid Skattlösberg som länets mest skyddsvärda myrar. Nu är Koppången ett av riksintressena för naturvård och ingår i den nationella myrskyddsplanen. Det har också fått högsta klass i länets Naturvårdsprogram.

I Naturvårdsverkets nya nationalparksplan för Sverige finns Koppången med som ett av förslagen till ny nationalpark.

Skyddsform

Utan skydd som naturreservat är det framför allt skogsbruk och olika hydrologiska ingrepp som skulle kunna hota Koppångens naturvärden.

Syftet med reservatet*Biologisk mångfald*

Bevara hela Koppångenkomplexet i naturlig utveckling så att de naturliga processerna så långt möjligt ska ha fritt spelrum samt skydda det från exploatering som har en negativ påverkan av betydelse för den biologiska mångfalden både vad gäller arter, naturtyper och ekologiska samspel. Det betyder bl a att skogsbruk inte kan bedrivas i reservatet och att inga exploateringsingrepp eller hydrologiska förändringar av betydelse kan göras.

Friluftsliv

Underlätta möjligheterna till friluftsliv och naturupplevelser och då i synnerhet den typ av friluftsliv som passar särskilt bra i det här storslagna landskapet, t ex ostörd skidåkning och vandring. Om vid något tillfälle friluftslivssyftet står i motsats mot det biologiska syftet med reservatet ska det biologiska ha företräde.

Syftet ska nås genom

- att området lämnas till fri utveckling

BESLUT

2009-03-25

511-8385-01

- information, underhåll och utveckling av några stigar och leder samt deltagande i planering för friluftslivets utveckling t ex vid Blomtäkts fäbodan och vid eventuella framtida naturrastplatser längs europaväg 45.

Reservatsföreskrifter

A. Inskränkningar med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken i rätten att använda mark- och vattenområden. Det är förbjudet att

1. anordna upplag, gräva, schakta, dika, dämna eller på något sätt skada mark eller vatten
2. avverka och utföra skogsvårdande åtgärd samt att upparbeta och ta bort dött träd eller vindfälle
3. gödsla eller använda bekämpningsmedel
4. framföra motordrivet fordon i terrängen
5. plantera in växt eller djurart
6. anlägga mark- eller luftledning, uppföra ny byggnad, radiomast eller annan anläggning
7. under en 10-årig försöksperiod jaga tjäder, orre, järpe och ripa i östra delen enligt kartbilaga 2
8. uppföra jakttorn

Utan tillstånd från Länsstyrelsen är det förbjudet att

9. sprida kalk i vatten eller på land

Undantag

Föreskrifterna gäller inte för

- området längs befintliga vägar vad gäller underhållsarbeten, förbättringar eller breddningar så länge sträckningen inte ändras
- underhåll av leder, kraftledningsgator och mastområden
- åtgärder för skötsel och förvaltning av reservatet inkl Blomtäkts fäbodan eller för att tillgodose syftet med reservatet
- punkt A.4 gäller inte för uttransport av älg med fordon som inte ger skador på mark eller vegetation och inte heller vid preparering av hundspår och uppmärkta skidspår eller för att fånga in tappade hundspann eller för att på snötäckt mark frakta ut saltstenar eller ved till älgpassen så länge det inte missbrukas

B. Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken tåla följande intrång

1. utmärkning av reservatet, uppsättning av informationstavlor, anläggning och underhåll av leder, slogbodar, parkeringar och andra anläggningar för friluftslivets behov

BESLUT

2009-03-25

511-8385-01

2. naturvårdsbränning och annan skötsel enligt skötselplanen
3. undersökningar för uppföljning av skötselplanen och syftet med reservatet

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken*Det är förbjudet att*

1. skada växande eller döda träd, vindfällan, stubbar eller lågor
2. framföra motordrivna fordon i terrängen, gäller både barmark och snötäckt mark

D. Motiv till föreskrifter, undantag mm**A. 1-9**

Grundtanken med reservatet är att området ska utvecklas fritt med så liten mänsklig påverkan som möjligt och det är grundmotivet till alla föreskrifterna A.1-9.

Punkt A.2-3 innebär att bestämmelserna i 29 § skogsvårdslagen om bekämpning av skadeinsekter och tillvaratagande av skadad skog ej ska gälla inom naturreservatet. Uppkommer insektsskador på skog i anslutning till reservatet som följd av att åtgärder för insektsbekämpning inte vidtagits inom reservatet ska frågan om ersättning bedömas enligt skadeståndsrättsliga regler.

När det gäller jakt har flera diskussioner förts med jägarorganisationerna i Orsa framför allt kring fågeljakten. De har utmynnat i att all jakt under en 10-årig försöksperiod får ske i enlighet med den allmänna jaktlagstiftningen med undantag enligt punkt A.7 ovan. Under den försöksperioden ska jägarna utföra årliga inventeringar av skogsfågelns utveckling inom hela reservatet och dessutom lämna statistik över skjutna hönsfåglar i reservatet. Försöksperioden börjar när detta beslut vinner laga kraft. Något år innan försöksperiodens slut gör Länsstyrelsen en utvärdering och samråder med berörda viltvårdsområden och Orsa Jaktvårdskrets innan ny ställning tas till jakten.

B. 1-3 och C. 1-2

Länsstyrelsen har bedömt dessa intrång och ordningsföreskrifter som rimliga mot bakgrund av syftet med reservatet.

Det är t ex inte förbjudet att tälta i reservatet och inte att elda under förutsättning att man tar hänsyn och inte stör häcknings- och spelplatser och inte skadar växande eller döda träd. Vill man inte ta med sig egen ved går det bra att plocka torra kvistar från marken eller bryta torrgrenar från växande träd utan att de skadas. Däremot får man t ex inte elda med delar av torrakor och stubbar eller liggande döda träd, s k lågor.

BESLUT

2009-03-25

511-8385-01

Ärendets handläggning

Områdets, och framför allt myrarnas, höga naturvärden beskrevs först av Hugo Sjörs i publikationen Skyddsvärda myrar i Kopparbergs län från 1973. Därefter har kunskapen om naturvärdena gradvis ökat och olika skisser till ett långsiktigt skydd utarbetats. År 1995 färdigställdes en inventering av de skogliga naturvärdena vid Koppången utförd av Bengt Oldhammer och när den nationella myrskyddsplanen upprättades 1994 var Koppången ett självskrivet objekt.

Redan på 1970-talet, innan några långsiktiga inriktningar för Koppången fastlagts, lyckades Länsstyrelsen förhindra en strategiskt viktig avverkning genom att komma överens med markägaren och Naturvårdsverket att köpa in större delen av det aktuella skiftet, dock inte den norra delen. Det är bakgrunden till haket längs reservatets norra gräns. När större delen av det planerade reservatsområdet köpts in beslutade Länsstyrelsen år 1999 om reservat för den delen. Beslutet överklagades av flera jaktvårdsområden men vann laga kraft genom ett regeringsbeslut år 2001 utom vad gäller föreskriften om jakt, som med Länsstyrelsens goda minne, återförvisades till Länsstyrelsen för ny handläggning. Efter diskussioner med jägarna och ett flertal interna diskussioner har Länsstyrelsen accepterat att jakt, med undantag för skogsfågeljakt i östra delen, får bedrivas under en 10-årig försöksperiod samtidigt som kunskapsunderlaget ska förbättras.

När det gäller köpen av mark i området har de i de flesta fall finansierats gemensamt av Naturvårdsverket och EU:s miljöfond LIFE. De tidigaste och senaste köpen är dock helfinansierade av Naturvårdsverket.

Vid den slutliga remissen under 2007 framkom flera bra synpunkter som förbättrat både beslutet och skötselplanen. Alla synpunkter har dock inte kunnat beaktas.

Dispens från föreskrifter mm

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge tillstånd eller dispens från meddelade föreskrifter för naturreservatet.

Ersättningstalan

Förhandling om ersättning pågår mellan staten och de båda ägarna till det enda icke inlösta skiftet. Reglerna för sådan ersättning återfinns i 31 kap. 4, 5 och 13 §§ miljöbalken. Av 31 kap. 13 § framgår att sakägare under de förutsättningar som där anges måste väcka talan hos miljödomstolen inom ett år från det att beslutet vunnit laga kraft för att inte förlora sin rätt till ersättning.

Kungörelse

Beslutet kungörs på det sätt som gäller för författningar i allmänhet. Beslutet delges sakägarna enligt sändlista med delgivningskvitto.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft omedelbart, även om beslutet överklagas.

BESLUT

2009-03-25

511-8385-01

Överklagan

Beslutet kan överklagas till regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 4, formulär 6.

Beslutande

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Maria Norrfalk med Torbjörn Rynéus som föredragande.

I den slutliga handläggningen deltog från rättsenheten Gunilla Garbergs, kulturmiljöenheten Ulf Löfvall, plan- och beredskapsenheten Inger Friman och från naturvårdsenheten Jemt Anna Eriksson.

Maria Norrfalk

Torbjörn Rynéus

Bilagor

1. Översiktskarta
2. Beslutskarta
3. Skötselplan
4. Överklagningsformulär (markägare och sakägare)

Deltagit

plan
kultur
rätts
natur

Sändlista med delgivningskvitto

Elsmari Laggar Bärjegård, Oljonsbyn 5328, 794 92 Orsa
Annlis Laggar, Kyrkbacken 15, 16962 Solna
Slättbergs vvo, Folke Andersson, Slättberg 5093, 794 93 Orsa
Åberga utskogs vvo, Erik Bergkvist, Hedv 43, 794 93 Orsa
Orsa norra vvo, Åke Falk, Stackmora 5652, 794 93 Orsa
Orsblecks vvo, Krister Nääs, Slättbergsv 59, 794 93 Orsa
Oljonsbyns vvo, Björn Bäckström, Oljonsbyn 5289, 794 92 Orsa
Svenska Polarhundklubben Gävle-Dala, Anna Skye, Djusa 7, 776 96 Dala-Husby
Ovansiljans skoterklubb, Jonny Lassis, Drändjgatan 2, 792 75 Färnäs
Orsa kommun, Box 23, 794 21 Orsa
Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Sändlista övriga

Skogsstyrelsen, Tallv 2, 792 51 Mora
Naturskyddsföreningen, Trossg 13, 794 31 Orsa
Orsa jaktvårdskrets, Björn Sindors, Harkålsv 5, 794 33 Orsa
Jägareförbundet Mitt, Krontallsv 10, 791 55 Falun
Jägarnas Riksförbund, Örjan Gustafsson, Slättberg 5134, 794 93 Orsa
SGU, Box 670, 751 28 Uppsala
Bergsstaten, Slaggat 13, 791 71 Falun
Skötselfunktionen på Länsstyrelsen

Sändlista när beslutet vunnit laga kraft

Lantmäteriet, Box 1962, 791 19 Falun
Planfunktionen på Länsstyrelsen